

博士論文（要約）

論文題目

オレーシャ『羨望』草稿研究——人物像の生成を中心に

氏名

古宮 路子

目次

序論

1. オレーシャの作家生涯における『羨望』の意義と位置づけ	7
2. 日本のオレーシャ研究の動向と、本論文の方法論としての生成研究の歴史	13
3. 『羨望』執筆の経過と、草稿の全般的特色	18
4. 『羨望』草稿研究の歴史	25
5. 本論文の課題——人物像に着目した生成プロセスの解明	28

第1章 主人公と語り手

1. 語りの形式の変更の問題	35
2. 第1の時期——主人公イヴァン・バービチェフと語り手ズヴェズダーロフ	37
3. 第2の時期——主人公イヴァン・バービチェフと語り手カヴァレーロフ	42
4. 第3の時期(1)——主人公カヴァレーロフとイヴァン・バービチェフ像	45
5. 第3の時期(2)——主人公カヴァレーロフと語り手の隣人	48
6. 語りの形式の変更の背後にあるもの	54

第2章 格下げと主人公化——カヴァレーロフ(I)

1. カヴァレーロフの自伝性をめぐる問題	60
2. 知識人カヴァレーロフの「格下げ」	62
3. カヴァレーロフの特徴づけにおける「格下げ」	70
4. 「二流の詩人」像としてのカヴァレーロフ	77

第3章 個人主義——カヴァレーロフ(II)

1. 個人主義者の知識人という意義づけ	83
2. 名声に憧れる「二流の詩人」	84
3. 手の届かない名声	91
4. 個人主義の導入	97
5. 個人主義者の知識人としてのオレーシャ像	101

第4章 典型像からの逸脱——アンドレイ・バービチェフ

1. 典型的コミュニスト像からの逸脱	104
2. 技術職の知識人	107
3. リーザ・キャメロンとの幸せな恋愛	112
4. 幸せな父親	114
5. リョーリヤとの幸せな恋愛	117

6. ソーセージ屋	123
7. 「社会」に適応した成功者像	127

第5章 「反社会的」発明家——イヴァン・バービチェフ

1. 『透明人間』の「反社会性」	130
2. 実現する発明 (1) ——『しゃぼん玉の日』	133
3. 実現する発明 (2) ——『無益な事物』	137
4. 実現する発明 (3) ——「イヴァン・バービチェフの物語」	142
5. 実現しない発明——コースチャ・ベローフ登場期	145
6. 幻想的「反社会性」	150

第6章 「弱さ」の克服——ヴァーリャ

1. 全貌が見えづらいヒロイン	152
2. 初期——イヴァン・バービチェフへの同調	153
3. リーザ・キャメロン——ヒロインの再導入	155
4. リョーリャ・タタリノヴァ——美しさと「弱さ」	158
5. ヴァーリャ——コースチャとの決別とヴォロージャによる「啓蒙」	172
6. 公刊されたテキストにおけるヴァーリャ像の正体	176

第7章 「他者」の肯定性——ヴォロージャ・マカーロフ

1. ヴォロージャ像作りの難しさ	179
2. サッカー選手のイメージ	181
3. 体操するコムソモール員のイメージ	185
4. ヴォロージャ・マカーロフによる「啓蒙」	192
5. 「人間機械」	197
6. 「肯定的」イメージの寄せ集め	203

第8章 格下げの機能——アーニチカ・プロコポーヴィチ

1. アーニチカ像の意義	205
2. 導入期——住環境の一部	207
2. エリザヴェータ・クーニナ——歪んだ性愛	211
3. アーニチカとその父	223
4. 「格下げ」という目的	230

結論

1. 人物像分析を通じていえること	232
-------------------	-----

2. ストーリー変遷の時系列	233
3. 「社会」への適応をめぐる物語としての『羨望』	237
参考文献	244
謝辞	260
本研究に関する発表論文及び口頭報告	261

本文

5年以内に全部を出版予定。

参考文献

Олеша Ю. К. 著作

ОР ИМЛИ (Отдел рукописей Института мировой литературы им. А. М. Горького Российской академии наук), ф. 161, оп.1, ед. хр. 1-4.

РГАЛИ (Российский государственный архив литературы и искусств), ф. 358, оп. 1, ед. хр. 11, 20, 23.

РГАЛИ (Российский государственный архив литературы и искусств), ф. 358, оп. 2, ед. хр. 4-18, 28, 39-43, 199, 273, 278, 280, 285, 489, 491, 495, 496, 497, 499, 636, 637, 641, 803, 893, 895, 899, 910, 918, 921.

РГАЛИ (Российский государственный архив литературы и искусств), ф. 656, оп. 1, ед. хр. 2196.
Олеша Ю. К. Зубило. Л., Гудок. 1924.

Олеша Ю. К. Зависть // Красная новь. 1927. №7. С. 64-101. №8. С. 3-46.

Олеша Ю. К. Писатель о себе // На литературном посту. 1928. №4. С. 90.

Олеша Ю. К. Что говорят писатели? // Комсом. Правда. 28. 04. 1928.

Олеша Ю. К. Именины: Сцена из пьесы «Заговор чувств» // 30 дней. 1928. №7. С. 20-26.

Олеша Ю. К. Наши писатели о своей работе // Читатель и писатель. 06. 10. 1928.

Олеша Ю. К. Советские писатели и Октябрь // Читатель и писатель. 07. 11. 1928.

Олеша Ю. К. Юрий Олеша о своей пьесе // Гудок. 06. 10. 1928.

Олеша Ю. К. Что говорят писатели и поэты? // Читатель и писатель. 23. 12. 1928.

Олеша Ю. К. Зависть. Роман. М.-Л., ЗиФ. 1928 (с рисунками Н. Альтомана и приложением отзывов прессы).

Олеша Ю. К. Зависть. Роман. М.-Л., ЗиФ. 1929 (Приложение к журналу «30 дней»).

Олеша Ю. К. Зависть. Роман. М.-Л., ЗиФ. 1929 (С рисунками Н. Альтомана).

Олеша Ю. К. Заговор чувств: Сцены из пьесы // Октябрь. 1929. №1. С. 33-50.

Олеша Ю. К. Заговор чувств. Авторецензия... // Огонек. 1929. №9. С. 13.

Олеша Ю. К. Хроника // На литературном посту. 1929. №4-5. С. 120.

Олеша Ю. К. Автор о своей пьесе // Жизнь искусства. 1929. №52. С. 14.

Олеша Ю. К. Писатель о мещанстве // На литературном посту. 1929. №6. С. 15-29.

Олеша Ю. К. Писатель о порче языка // На литературном посту. 1929. №№11-12. С. 71.

Олеша Ю. К. Мои знакомый // 30 дней. 1929. №12. С. 42-45.

Олеша Ю. К. Перед премьерой «Заговор чувств» // Красная газета. Веч. выпуск. 27. 12. 1929.

Олеша Ю. К. Зависть. Роман. Изд. 2-е. М.-Л., ЗиФ. 1930 (С рисунками Н. Альтомана).

Олеша Ю. К. Три Толстяка. Изд. 2-е. М.-Л., ЗиФ. 1930.

Олеша Ю. К. Заговор чувств: в помощь зрителю. Л., Театропечать. 1930.

- Олеша Ю. К.* Предисловие // *Хлебников В.* Зверинец. М., 1930. С. 3-4.
- Олеша Ю. К.* По поводу одной заметки // *Литературная газета.* 1930. 17 марта.
- Олеша Ю. К.* Тема интеллигента // *Стройка.* 1930. №3. С. 16-17.
- Олеша Ю. К.* Внимание творческому методу // *Вечерняя Москва.* 06. 10. 1930.
- Олеша Ю. К.* Ответ... (на приветствия общественность. Выступление от имени Президиума Первой Всероссийской конференции драматургов, композиторов и авторов малых форм) // *Литературная газета.* 09. 10. 1930.
- Олеша Ю. К.* Список благодеяний // 30 дней. 1930. №12. С. 34-42.
- Олеша Ю. К.* Гнать их театра халтуру // *Литературная газета.* 24. 01. 1931.
- Олеша Ю. К.* Билль-Белоцерковский, Вишневский, Вал. Катаев, Киршон, Олеша, Яновский под судом // *Рабочий и театр.* 1931. №2. С. 14-15.
- Олеша Ю. К.* Внимательно отнестись к писательскому труду на кинофронте // *Кино.* М., 16. 06. 1931.
- Олеша Ю. К.* День. // 30 дней. 1931. №№10-11. С. 12-16.
- Олеша Ю. К.* Кое-что из секретарных записей попутчика Занда // 30 дней. 1932. №1. С. 11-17.
- Олеша Ю. К.* Художник и эпоха // *Советский театр.* 1932. №3. С. 30-31.
- Олеша Ю. К.* Необходимость перестройки мне ясна // 30 дней. 1932. №5. С. 67-68.
- Олеша Ю. К.* Драматурги за работой // *Литературная газета.* 29. 09. 1932.
- Олеша Ю. К.* Творческие планы на 1933 г. // *Литературная газета.* 29. 12. 1932.
- Олеша Ю. К.* Быть строже к себе // *Рабис.* 1933. №3. С. 29.
- Олеша Ю. К.* Удача моей жизни // *Литературная газета.* 05. 05. 1933.
- Олеша Ю. К.* Научная бысть сценаристом // *Кино.* М., 04. 07. 1933.
- Олеша Ю. К.* О маленьких пьесах // 30 дней. 1933. №8. С. 64-65.
- Олеша Ю. К.* Прения // *Советская литература на новом этапе.* М., 1933. С. 239-240.
- Олеша Ю. К.* Выступление по докладам гг. В. Ермирова и Д. Мазина 19 июня 1933 г. // *Красная новь.* 1933. №8. С. 219-231.
- Олеша Ю. К.* Я не имею редактора // *Комсомольская правда.* 16. 08. 1933.
- Олеша Ю. К.* Наша молодость завоеует искусство // *Литературная газета.* 29. 12. 1933.
- Олеша Ю. К.* Заметки писателя // *Литературный критик.* 1934. №1. С. 180-185.
- Олеша Ю. К.* Заметки писателя // *Известия.* 18. 02. 1934.
- Олеша Ю. К.* Три отрывка // 30 дней. 1934. №3. С. 25-31.
- Олеша Ю. К.* Моя работа с МХАТ // *Театр и драматургия.* 1934. №3. С. 32.
- Олеша Ю. К.* Игра в плаху. Трагикомедия // 30 дней. 1934. №5. С. 35-48.
- Олеша Ю. К.* Наша муза – революция // *Правда.* 16. 07. 1934.
- Олеша Ю. К.* Комсомольская тема: Беседа с Юрием Олеша // *Литературный Ленинград.* 12. 08. 1934.

- Олеша Ю. К.* К открытию Первого всесоюзного съезда советских писателей // Красная газета. 17. 08. 1934.
- Олеша Ю. К.* Цветы съезда // Ленинградская правда. 29. 08. 1934.
- Олеша Ю. К.* На край утра // 30 дней. 1934. №10. С. 3-6.
- Олеша Ю. К.* Избранное. М., Госиздат. 1935.
- Олеша Ю. К.* Памяти Эдуарда Багрицкого // Литературная газета. 02. 15. 1935.
- Олеша Ю. К.* Комсомолке Черновой (Ответ на письмо, напечатанное в №1 «Молодой гвардии») // Молодая Гвардия. 1935. №4. С. 159-160.
- Олеша Ю. К.* Письмо из Одессы // 30 дней. 1935. №9. С. 71-73.
- Олеша Ю. К.* Два символа // Красная газета. 07. 11. 1935.
- Олеша Ю. К.* Беседа с читателями // Литературный критик. 1935. №12. С. 152-165.
- Олеша Ю. К.* Избранное. М., Художественная литература. 1936.
- Олеша Ю. К.* Заказ на страшное // 30 дней 1936. №2. С. 33-36.
- Олеша Ю. К.* Великое народное искусство // Литературная газета. 20. 03. 1936.
- Олеша Ю. К.* О Маяковском // Вечерняя Москва. 13. 04. 1936.
- Олеша Ю. К.* Путешествие на край ночи // Литературное обозрение. 1936. №20. С. 13-16.
- Олеша Ю. К.* Крылатый человек // Литературная газета. 26. 07. 1937.
- Олеша Ю. К.* Смерть героя // ЛГ. 1937. 30 июля.
- Олеша Ю. К.* Заметки писателя // Литературная газета. 15. 09. 1937.
- Олеша Ю. К.* Заметки писателя // Литературная газета. 20. 12. 1937.
- Олеша Ю. К.* Записки писателя // Искусство и жизнь. 1938. №11-12. С. 4-5.
- Олеша Ю. К.* На Тушинском аэродроме // Литературная газета. 20. 08. 1939.
- Олеша Ю. К.* Коньки // Аборский А. (ред.) Единая воля. Ашхабад, Туркменгосиздат. 1944. С. 36-47.
- Олеша Ю. К.* Из ашхабадского дневника // Аборский А. (ред.) Единая воля. Ашхабад, Туркменгосиздат. 1944. С. 47-55.
- Олеша Ю. К.* Традиция и новаторство // Литературная газета. 29. 09. 1945.
- Олеша Ю. К.* Хрустальный кубок // Московский большевик. 16. 10. 1945.
- Олеша Ю. К.* Советская повседневность // Огонек. 1947. №44. С. 17
- Олеша Ю. К.* Трёмбита, Рецензия // Огонек. 1947. №24. С. 28.
- Олеша Ю. К.* В цирке. К открытию сезона // Труд. 23. 09. 1947.
- Олеша Ю. К.* Сказка о птице Симург // Литературная газета. 19. 05. 1948.
- Олеша Ю. К.* Яростная пьеса. Рецензия // Литературная газета. 03. 04. 1948.
- Олеша Ю. К.* Победители // Труд. 18. 05. 1948.
- Олеша Ю. К.* Красота и сила // Московский большевик. 25. 05. 1948.
- Олеша Ю. К.* Соперники. Рецензия на фильм // Литературная газета. 10. 06. 1950.

- Олеша Ю. К.* Образ и содержание // Новый мир. 1952. №12. С. 253-255.
- Олеша Ю. К.* Большой писатель (Пятрас Цвирка) // Литературная газета. 04. 03. 1954.
- Олеша Ю. К.* Первые рассказы // Литературная газета. 27. 01. 1955.
- Олеша Ю. К.* Вот это для детей // Литературная газета. 28. 07. 1955.
- Олеша Ю. К.* Избранное сочинения. М., 1956.
- Олеша Ю. К.* История человека-торпеды // Новый мир. 1957. №5. С. 267-269.
- Олеша Ю. К.* Рассказы польского друга // Дружба. 17. 09. 1957.
- Олеша Ю. К.* Марк твен... // Литература и жизнь. 24. 04. 1960.
- Олеша Ю. К.* Повести и рассказы. М., 1965.
- Олеша Ю. К.* Ни дня без строчки. М., 1965.
- Олеша Ю. К.* Пьесы: Статьи о театре и драматургии. М., 1968.
- Олеша Ю. К.* Работа Юрия Олеша над инсценировкой «Идиота» // Вопросы литературы. 1973. №5. С. 229-246.
- Олеша Ю. К.* Повести и рассказы. М., 1974.
- Олеша Ю. К.* Новый человек – человек борьбы // Вопросы литературы. 1984. №8. С. 180-184.
- Олеша Ю. К.* «Стиль великой державы...» (подготовка Озерной) // Огонек. 1991. №31. С. 22-23.
- Олеша Ю. К.* Смерть Занда // Театр. 1993. №1. С. 149-191.
- Олеша Ю. К.* Литературные дневники: Публикация, послесловие и комментарии Виолетты Гудковой // Знамя. 1998. №7. С. 144-178.
- Олеша Ю. К.* Заговор чувств. СПб., 1999.
- Олеша Ю. К.* Заговор чувств: Сцены из пьесы // Октябрь. 2004. №5. С. 67-81.
- Олеша Ю. К.* Книга прощения. М., 2006.
- Олеша Ю. К.* Зависть; Три Толстяка; Воспоминания; Рассказы. М., 2013.
- Олеша Ю. К.* Ни дня без строчки. СПб., 2015.

Олеша Ю. К.以外的の著者による著作

ロシア語文献

- РГАЛИ (Российский архив литературы и искусств), ф. 2417, оп. 1, ед. хр. №906, 910.
- Алигер М.* Печальная Притча // Знамя. 1987. №10. С. 102-109.
- Аристов-Литвак.* Заговор чувств // Ленинградская правда. 11. 01. 1930.
- Бадиков В. В.* О художественном видении Юрия Олеша. Филологический сборник. Вып. 4. Алма-Ата, 1965. С. 157-162.
- Бадиков В. В.* О стиле романа Юрия Олеша «Зависти» // Филологический сборник. Вып. 5. Алма-Ата: Изд-во Министерства высшего и среднего специального образования Каз. ССР, 1966.

С. 54-62.

Бадиков В. В. Вопросы поэтики Юрия Олеши. (На матертале прозы). Дис... канд. филол. наук.. 1967.

Бадиков В. В. О Юрий Олеше // Простор. 1969. №3. С. 107-110.

Белинков А. Сдача и гибель советского интеллигента. Юрий Олеша. М., 1997.

Белинков А. Из архива. Публикация и предисловие Н. Белинковой-Яблоковой // Знамя. 2000. №2. С. 151-155.

Беляков С. Хороший плохой писатель Олеша // Урал. 2001. №9. С. 236-248.

Беляков С. Европейец в русской литературе: нерусский писатель Юрий Олеша // Урал. 2004. №10. С. 242-247.

Берковский Н. Юрий Олеша // Ленинградская правда. 11. 02. 1928.

Берковский Н. О прозаиках // Звезда. 1929. №12. С. 147-156.

Берковский Н. Заметки о драматургах // Октябрь. 1929. №12. С. 171-184.

Берковский Н. Текущая литература. М., 1930. С. 128-154.

Бескин Эм. О Флейте Ю. Олеши и нетленных мощах Гамлета // Советское искусство. 1931. №35(107). 8 июля.

Библиография. По журналам // На литературном посту. 1928. №18. С. 66-77.

Блюмбаум А. Оживающая статуя и воплощения музыка: Контексты «Строгого юноши» // Новое литературное обозрение. 2008. №89. С. 138-189.

Бор. Новый человек или узкий деляга // Вечерняя Москва. 02. 04. 1929.

Боровой Л. Новые слова // Красная новь. 1940. №9-10. С. 262.

Брагин В. Особое мнение о «Зависти» // Вечерняя Москва. 07. 07. 1928.

Брик О. М. Против Романтики // Новый ЛЕФ. 1927. №10. С. 1-2.

Брик О. Симуляция невменяемости // Новый ЛЕФ. 1928. №7. С. 1-3.

Бурдин В. И. Проблема личности в творчестве Юрия Олеши и художественная индивидуальность писателя. Дис... канд. филол. наук.. 1968.

Бялик Б. Искусство не быть слишком скучным // Вопросы литературы. 1981. №7. С. 289-297.

Варна В. В. Миф Юрия Олеши. Одесса: Айс-Принт, 2013.

Вдовина И. П. Творчество Юрия Олеши 20-х годов. Дис... канд. филол. наук.. 1966.

Велехова Н. Стол не круглый // Театр. 1965. №12. С. 23-32.

Виницкий И. Заговор чувств, или русская история на «эмоциональном повороте» // Новое литературное обозрение. 2012. № 117: 5.

Виноградов И. Борьба за стиль. Л., 1937. С. 73-75.

Вольфсон Ф. И. К дискуссии о проекте Семейного кодекса // Красная Новь. 1926. №1. С. 178-193.

Воронский А. Письмо Воронского Голькому. 11 августа 1927 г. // Архив А. М. Горького. Т. 10.

Кн. 2. 1965. С. 57.

Воспоминания о Юрии Олеше. М., Советский писатель. 1975.

Галанов Б. Он был поэтом // Детская литература. 1968. №7. С. 25-26.

Гладков А. Об языке советской драматургии // Рабис. 1934. №4. С. 22-23.

Глан И. Встреча с Юрием Олешей // Литература и жизнь. 28. 10. 1962.

Говорит рабочий зритель // Новый зритель. 1929. № 16. С. 6-7.

Голодников А. О писателях и критиках // Журнал для всех. 1929. №8. Стлб. 113-116.

Голос рабочего зрителя // Современный театр. 1929. №15. С. 238-239.

Горбачев Г. Современная русская литература. Л., Прибол. 1929. С. 194-195.

Горбов Д. Оправдание зависти. (Об Олеше) // Новый мир. 1928. №11. С. 218-230.

Горбов Д. Поиски Галатеи. М., 1929.

Гордеев Ф. По журналам. Нищие из треста // Журнал для всех. 1929. №4. Стулб. 119-121.

Горький М. Собрание сочинений. Т. 30. М., 1955. С. 32.

Горький М. Письмо Горького Вольфсону // Архив А. М. Горького. Т. 10. Кн. 1. 1964. С. 43.

Горький М. Письмо Горького Воронскому. 31 августа 1927 г. // Архив А. М. Горького. Т. 10. Кн. 2. 1965. С. 58.

Горький М. Письмо М. Горького к Вс. Иванову // Новый мир. 1965. №11. С. 248.

Гринберг И. Квартирные страсти // Литературный Ленинград. 13. 06. 1935.

Гринберг И. Уважение к герою // Звезда. 1936. №6. С. 223-224.

Гринберг И. Литература о себе // Звезда. 1937. №2. С. 260-266.

Гринева О., Подушкина Е., Балашев Ф. «Заговор чувств» // Красная газета. 03. 01. 1930.

Гришунин А. Л. Исследовательские аспекты текстологии. М., 1998.

Гришунин А. Л. Французская критика в свете отечественного опыта: Размышление об антологии «Генетическая критика во Франции» и перспективах текстологических исследований // *Гальцова Е. Д.* (отв. ред.) Текстология и генетическая критика: общие проблемы, теоретические перспективы. М., 2008. С. 22-31.

Гудкова В. К творческой истории спектакля «Список благодеев» // *Фельдман О.* (сост.) Мейерхольдовский сборник. Вып. 2: Мейерхольд и другие. М., 2000. С. 665-710.

Гудкова В. Юрий Олеша и Всеволод Мейерхольд в работе над спектаклем «Список благодеев». М., 2002.

Гудкова В. Как официоз «работал» с писателем: эволюция самоописаний Юрия Олеси // Новое литературное обозрение. 2004. №68. С. 128-147.

Гудкова В. В. Рождение советских сюжетов: типология отечественной драмы 1920-х – начала 1930-х годов. М., 2008.

Гурвич А. Под камнем Европы // Советский театр. 1931. №9. С. 26-29.

Гурвич А. Юрий Олеша // Красная новь. 1934. №3. С. 199-222.

- Гурвич А.* Три драматурга: Погодин, Олеша, Киршон. М., 1936.
- Гурвич А.* Юрий Олеша // В поисках героя. М.-Л., 1938.
- Гурвич А.* В поисках героя. М.-Л., 1938. С. 132-179.
- Гусман Б.* «Заговор чувств» // Правда. 17. 03. 1929.
- Десять книг, которые потрясли мир // Комсомольская правда. 07. 09. 1927.
- Динамов С.* К проблеме интеллигенции // На литературном посту. 1929. №1.
- Друзин В.* Юрий Олеша // Резец. 1929. №7. С. 1.
- Д.* «Заговор чувств» // Голос текстилей. 16. 03. 1929.
- Евзлин М.* Функция куклы и мотив «ложного подобия» в повести Ю. Олеша «Три Толстяка» // *Мейлах М. Б. и Сарабьянов Д. В.* (ред.) Поэзия и живопись: Сборник трудов памяти Н. И. Харджиева. М., Языки русской культуры. 2000. С. 790-802.
- Елисеев Н.* Олеша и наследник // Новый мир. 1998. №8. С. 217-219.
- Ермиров В.* Освобождающийся человек. (О романе «Зависть» Юрия Олеша) // Вечерняя Москва. 01. 10. 1927.
- Ермиров В.* Буржуазия и попутническая литература // Ежегодник литературы и искусства на 1929 год. М., 1929.
- Ершов В.* Советская сатирическая проза 20-х годов. М.-Л., 1960. С. 219-221.
- Журбина Е.* Юрий Олеша // Звезда. 1928. №5. С. 161-162.
- «Заговор чувств» // Красная газета. Веч. вып. 02. 11. 1929.
- Заговор чувств // Красная газета. Веч. вып. 31. 12. 1929.
- Зелинский К.* Змея в букете или о сущности попутничества // Литературная газета. 10. 09. 1931.
- Зелинский К.* Критические письма. М., 1934. С. 209-217.
- Зонин А.* По полям литературы // Революция и культура. 1929. №4. С. 72-75.
- Игнатова А. М.* Роман Ю. К. Олеша «Зависть»: История создания; Опыт научного комментария: Дис... канд. филол. наук.. М., 2006.
- Ильф А.* Олеша в контексте записных книжек Ильфа, или Права забвения // Вопросы литературы. 2006. №2. С. 297-327.
- Карлтон Г.* На похоронах живых: Теория «живого человека» и формирование героя в раннем соцреализме // *Гюнтер Х. и Добренко Е.* (ред.) Соцреалистический канон. СПб., 2000. С. 339-351.
- Катаев В. П.* Трава забвения // Новый мир. 1967. №3. С. 3-129.
- Катаев В. П.* Трава забвения. М., 2000.
- Катаев В.* Алмазный мой венец. М., 1981.
- Катерли Е.* Пути, которые никуда не приводят // Рабочий и театр. 1932. №3. С. 12-13.
- Кирпотин В.* Олеша – драматург // Знамя. 1934. №6. С. 198-221.
- Кирпотин В.* Проза, драматургия и театр. М., 1935. С. 135-168.
- Киршон В.* Социалистическая драматургия // Театр и драматургия. 1934. №8. С. 6-7.

- Комаровская А.* Особое мнение // Современный театр. 1929. №15. С. 238.
- Комия М.* Три Толстяка в романе «Зависть»: Система персонажей двух романов Ю. Олеши // Вестник МГУ. Сер. 9. 2012. №4. С. 140-147.
- Комия М.* «Факт» и «беллетристика» в творчестве Ю. Олеши // Вестник Тамбовского университета. Сер. Гуманитарные науки. 2012. №119:3. С. 204-208.
- Комия М.* Роман Ю. К. Олеши «Зависть» и «Три Толстяка» как метапроза: Дис... канд. филол. наук.. М., 2013.
- Комия М.* «Новые и старые»: первый японский перевод романа Ю. К. Олеши «Зависть» // *Меньшенина Н. Ю.* (ред.) NON MULTA, SED MULTUM или радости и страсти литературного старателя: К 75-летию Евгения Борисовича Белодубровского. СПб., 2016. С. 260-263.
- Корабельников Г.* Талант и направление // Литературная газета. 1933. 23 апр.
- Корниенко Н.* Литературная критика и культурная политика периода нэпа: 1921—1927 // *Добренко Е. и Тихонова Г.* (ред.) История русской литературной критики: Советская и постсоветская эпохи. М., 2011. С. 69-141.
- Костров Т.* Тип коммуниста в современной художественной литературе // Молодая гвардия. 1929. №1. С. 87-89.
- Левин Л.* Тема одинокой судьбы. (О творчестве Юрия Олеши) // Литературный современник. 1933. №7.
- Лежнев А.* Юрий Олеша «Зависть» // Революция и культура. 1927. №1. С. 98-99.
- Лежнев А.* Литературные будни. М., 1929.
- Лежнев А.* О молодых писателях // Печать и революция. 1929. №2-3. С. 77-91.
- Лейдерман Н.* Драма самоотречения: Юрий Олеша и его роман «Зависть» // Урал. 2008. №12. С. 237-252.
- Лейтес А.* Критерии мастерства // Литературная газета. 05. 04. 1936.
- Лидин В.* Собрание сочинений в 3 т. Т. 3. М., 1974. С. 380-383.
- Литовский О.* Глазами современника. М., 1963.
- Луначарский А.* «Заговор чувств» // Красная газета. Веч. вып. 23. 03. 1929.
- Луначарский А.* «Толстяки» и «Чудаки» // Литературная газета. 30. 06. 1930.
- Луначарский А. В.* Собрание сочинений. В 8 т. Т.2. М., 1963.
- Луначарский А. В.* Собрание сочинений. В 8 т. Т.3. М., 1963.
- Мазаев А. И.* 20-е годы: Новая культурная политика в действии // Между обществом и властью: Массовые жанры от 20-х к 80-м годам XX века. М., 2002.
- Мазинг Б.* Заговор чувств // Рабочий и театр. 1929. №40. С. 9.
- Малюгин Л.* Ирония и лирика // Искусство и жизнь. 1930. №2. С. 23.
- Машбиц-Веров И.* В защиту «Зависть» // Вечерняя Москва. 28. 07. 1928.
- Машбиц-Велов И.* Юрий Олеша «Зависть» // Мол. гвардия. 1928. №4. С. 198-199.

- Маширов А.* Заговор чувств (Премьера Больш. Драм. театра) // Красная газета. Веч. вып. 31. 12. 1929.
- Меньшикова Е. Р.* Гротескное сознание: явление советской культуры. СПб., 2009.
- Миллер-Будницкая Р.* Потомки луддитов. Глава из книги «Проблема «западничества» в советской литературе» // Звезда. 1934. №4. С. 189-190.
- Мирский Д.* Юрий Олеша // Литературная газета. 02. 06. 1934.
- Морозова В. А.* Роман Юрия Олеша «Зависть» в творческой эволюции писателя. Дис... канд. филол. наук.. 1970.
- На поверку // Красная газета. 26. 11. 1929.
- Н. В.* Заговор чувств // Смена. 01. 01. 1930.
- Н. Н.* По журналам // На литературном посту. 1927. №17-18. С. 80-86.
- На первой конференции драматургов // Литературная газета. 14. 10. 1930.
- Незнамов А.* Кто строитель социализма // Комсомольская правда. 24. 06. 1928.
- Нивич Д.* Красная новь // Красная газета. Веч. вып. 23. 09. 1927. 23 сент.
- Никулин Л.* Годы нашей жизни. М., 1966.
- Нумано М.* Судьба искусства Юрия Олеша – Его жизни в метафорах -- // Новый журнал. 1981. №145. С. 59-76.
- Нумано М.* Утопическое воображение в русской литературе начала двадцатого века – Роман Юрия Олеша «Зависть», как сплетение разных ‘утопических’ голосов // Japanese Association of Slavists ed., Comparative and Contrastive Studies in Slavic Language and Literatures: Japanese Contributions to the Tenth International Congress of Slavists (Sofia, September 14-21, 1988), Tokyo, College of Arts and Science. University of Tokyo. 1988. С. 105-126.
- Общий вывод: Хорошая пьеса // Рабочая Москва. 17. 03. 1929.
- Озерная И.* Вчитывать в рукописи // Современная драматургия. 1985. №3. С. 217-218.
- Озерная И.* Рисует Юрий Олеша // Литературная учеба. 1988. №1. С. 144-148.
- Озерная И.* «Штучки» Ивана Бабичева в первых вариантах повести Юрия Олеша «Зависть» // Литературная учеба. 1989. №2. С. 158-169.
- Озерная И.* «Диктанты не унижают нас» // Огонек. М., 1991. №31. С. 24-25.
- Озерная И.* Пан круль Ежи Перший // Октябрь. 2013. №6. С. 142-155.
- Озерная И. Б.* Линии судьбы попутчика Занда // *Олеша Ю. К.* Зависть; Три Толстяка; Воспоминания; Рассказы. М., 2013.
- Олеша Ю. К. Зависть // Комсомольская правда. 07. 09. 1927.
- Ольховый Б.* Еще раз о литературном попутничестве // Печать и революция. 1929. №8. С. 12-28.
- Ольховый Б.* На злобу дня. М.-Л., 1930. С. 174-183.
- Ор. Н.* «Заговор чувств» // Вечерняя Москва. 13. 03. 1929.
- Осинский Н.* «Заговор чувств» // Красная газета. Веч. вып. 23. 03. 1929.

- Осторовский Ю.* Проблема интеллигенции в творчестве Юрия Олеши // Литературный критик. 1934. №2. С. 113-128.
- Открытое письмо комсомолки Веры Черновой Юрию Олеше // Молодая гвардия. 1935. №1. С. 157-159.
- Падво М.* «Заговор чувств» // Смена. 01. 01. 1930.
- Панченко И. Г.* Стиль Юрия Олеши и его связь с судьбами романтической традиции в советской литературе. Дис... канд. филол. наук.. 1967.
- Панченко И. Г.* В поисках выразительности // Радуга. 1967. №12. С. 164-169.
- Панченко И. Г.* Проблема гармонической личности в романе Ю. Олеши «Зависть» и его драматургическом варианте «Заговор чувств» // Вопросы русской литературы. 1974. №24 (2). С. 33-39.
- Панченко И. Г.* Черновики Юрия Олеши (К 100-летию со дня рождения Ю. К. Олеши) // Новый журнал. 1999. №216. С. 155-176.
- Панченко И.* Несвоевременный утопист Юрий Олеша: идея «нового человека» и судьба кинопьесы «Строгий юноша» // Новый журнал. 2008. №250. С. 275-296.
- Панченко И.* Свобода раскрепощенного воображения: о мастере устной словесности Юрии Олеше // Новый берег. 2009. №23. С. 48-50.
- Панченко И.* Свобода раскрепощенного воображения: о мастере устной словесности Юрии Олеше // Новый берег. 2009. №24. С. 40-44.
- Перцов В.* Заговор высоких умов // Литературная газета. 28. 09. 1934.
- Перцов В.* Этюды о советской литературе. М., 1937. С. 133-137.
- Перцов В.* О книгах, вышедших десять лет назад // Литературная газета. 26. 06. 1937.
- Перцов В.* Личность и социальное дело // Октябрь. 1937. №7. С. 174-184.
- Перцов В.* К создателям нового мира // Вопросы литературы. 1969. №11. С. 75-89.
- Перцов В. О.* Мы живем впервые. М., 1976.
- Пиотровский А.* Последние московские премьеры // Красная газета. Веч. вып. 19. 03. 1929.
- Полонский В.* Преодоление «Зависти» // Новый мир. 1929. №5. С. 189-205.
- Попов А.* Заговор чувств: беседа с режиссером А. Поповым о постановке пьесы в театре им. Вахтангова // Современный театр. 1929. №9. С. 137.
- Попов А.* Воспоминания и размышления // Театр. 1960. № 5. С. 110-122.
- Попов А.* Воспоминания и размышления о театре. М., 1963.
- Правление Союза писателей СССР, Правление Союза писателей РСФСР, Правление Московского отделения Союза писателей РСФСР.* Памяти Юрия Олеши (Некролог.) // Литературная газета. 12. 05. 1960.
- Пратусевич М.* Юрий Олеша. – «Зависть» // Читатель и писатель. 31. 03. 1928.
- Пятовский Б.* Литературные заметки // Красная газета. 06. 06. 1928.

- Р-р. Ю.* Глазами погибающей эпохи // Резец. 1928. №17. С. 16.
- Седова О. В.* Гудкова. Юрий Олеша и Всеволод Мейерхольд в работе над спектаклем «Список благодеев»: Опыт театральной археологии // Знамя. 2003. №12. С. 221-223.
- Селивановский А.* О социализме и древонаслаждении. Открытое письмо Юрию Олеше // Литературная газета. 30. 06. 1931.
- Серебрянский М.* Прощание с прошлым // Советская литература на новом этапе. М.-Л. 1934. С. 33-51.
- Серебрянский М.* О социалистическом реализме // Серебрянский М. Литература и социализм. М., 1935. С. 18.
- Скоросперова Е.* Русская советская проза 20-30-х годов: судьбы романа. М., 1985.
- Славин Л. И.* Портреты и записки. М., 1965.
- Смирнов И.* Роман и смена эпох: «Зависть» Юрия Олеша // Звезда. 2012. №8. С. 211-222.
- Соболев В.* Изгнание метафоры // Литературная газета. 17. 05. 1933.
- Соболев В.* Гуляя в саду... // Литературная газета. 29. 05. 1933.
- Соловьев В.* Гулливер в стране великанов // Нева. 1974. №3. С. 163-166.
- Соболев Ю.* Юрий Олеша. «Зависть» // Женский журнал. 1928. №8. С. 17.
- Соболев Ю.* К большой теме // Литературная газета. 07. 05. 1929.
- Содержание // Красная новь. 1927. №8. С. 253
- Соколинский Е. В.* Гудкова. Юрий Олеша и Всеволод Мейерхольд в работе над спектаклем «Список благодеев»: Опыт театральной археологии // Новая Русская Книга. 2002. №2. С. 23-26.
- Струве Г.* Писатель ненужных тем: творческая судьба Ю. Олеша // Новый журнал 1951. №25. С. 139-158.
- Суок-Олеша О. и Пельсон Е.* (сост.) Воспоминания о Юрии Олеше. М., 1975.
- Сухин И.* Остается только метафора.. (1927. «Зависть» Ю. Олеша) // Звезда. 2002. №10. С. 222-231.
- Тальников Д.* Литературные заметки // Красная новь. 1928. №6. С. 227-245.
- Тальников Д.* Гул времени. М., 1929.
- Тальников Д.* «Заговор чувств» // Современный Театр. 1929. №13. С. 204-206.
- Танк Е.* Комсомольская тема. Беседа с Юрием Олешей о молодежной теме в произведениях писателя, о его творческих взглядах // Литературный Ленинград. 1934. 12 авг.
- Тверской К.* Заговор чувств // Рабочий и театр. 1929. №51. С. 7.
- Титов Е.* Стиль и содержание // Сибирские Огни. 1929. №1. С. 217-219.
- Томашевский Б. В.* Писатель и книга. Очерки текстологии. М.-Л., 1928.
- Топоров А.* Коммуналы «Майского утра» о книге Юрия Олеша «Зависть» // Настоящее. Май-Июнь. 1929. С. 25-27.

- Топоров А.* Крестьяне о писателях. М.-Л., 1930. С. 169-181.
- Тур.* Узлы развезаны // *Стройка*. 1930. №30.
- Тур П. и Тур Л.* Об алчности мастера // *Вечерняя красная газета*. 13. 03. 1934.
- Урбан А.* От метафоры к роману // *Звезда*. 1965. №10. С. 211-213.
- Фамарин К.* «Заговор чувств» в Московском театре им. Вахтангова // *Рабис*. 1929. №16. С. 9.
- Фатов Н.* «Зависть» Ю. Олеши // *Рабочая Москва*. 05. 08. 1928.
- Фельдман К.* «Заговор чувств» // *Рабочая Москва*. 17. 03. 1929.
- Фриче В.* В защиту «рационалистического» изображения человека // *Красная новь*. 1928. №1. С. 237-244.
- Хельницкая Т.* Право на деталь. Творческий путь Ю. Олеши // *Литературный Ленинград*. 01. 11. 1934.
- Черняк Я.* О «Зависти» Юрия Олеши // *Печать и революция*. 1928. №5. С. 107-112.
- Чудакова М. О.* Литература советского прошлого. М., 2001.
- Шитарева О. Г.* Проза Юрия Олеши (Проблемы творческой лаборатории и поэтики): Дис... канд. филол. наук.. М., 1975.
- Шитарева О. Г.* «Я всегда был на кончике луча...» // *Русская речь*. М., 1989. №2. С. 32-36.
- Шкловский В. Б.* Мир без глубины. (Юрий Олеша) // *Литературный критик*. 1933. №5. С. 118-121.
- Шкловский В. Б.* Драматургия Юрия Олеши // *Театр*. М., 1969. №9. С. 110-113.
- Шкловский В. Б.* Струна звенит в туране... // *Знамя*. 1973. №12. С. 194-204.
- Штейнман З.* Писатель на полустанке // *Вечерняя красная газета*. 31. 03. 1936.
- Эльсберг Ж.* «Зависть» Ю. Олеши как драма современного индивидуализма // *На литературном посту*. 1928. №6. С. 39-51.
- Эльсберг Я.* Настроение современной интеллигенции в отражении художественной литературы // *На литературном посту*. 1929. №2-3. С. 19-31.
- Эльсберг Я.* Кризис попутчиков и настроения интеллигенции. Л.: Прибой, 1930.
- Эрлих А.* Они работали в газете // *Знамя*. 1958. №8. С. 162-190.
- Эрлих А.* Нас учила жизнь: Литературные воспоминания. М., 1960.
- Ю. С.* Театр к большой теме // *Литературная газета*. 07. 05. 1929.
- Юзовских Ю.* «Зависть» Ю. Олеши // *Читатель и писатель*. 1928. 28 июля.
- Юзовский Ю.* От Олеши до Финна // *Литературный критик*. 1935. №6. С. 77-90.
- Ямпольский Б.* Да здравствует мир без меня // *Континент*. 1976. №6. С. 67-104.
- Янковский М.* «Заговор чувств» в Ленинградском Большом драматическом театре // *Рабочий и театр*. 1930. №1. С. 8-9.

Andrew Barratt, "Yury Olesha's Three Ages of Man: A Close Reading of 'Liompa'," *Modern Language Review*, 75:3 (1980), pp. 597-614.

Andrew Barratt, *Yurii Olesha's Envy* (Birmingham: University of Birmingham, 1981).

Andrew Barratt, "Envy, Part I: Kavalero as Myth-Maker," in Rimgaila Salys, ed., *Olesha's Envy: A Critical Companion* (Northwestern University Press, 1999), pp. 47-60.

Elizabeth Klosty Beaujour, *The Invisible Land: A Study of the Artistic Imagination of Iurii Olesha* (New York-London: Columbia University Press, 1970).

Elizabeth Klosty Beaujour, "On Choosing One's Ancestors: Some Afterthoughts on *Envy*," *Ulbandus Review*, 2:1 (1979), pp. 24-36.

Elizabeth Klosty Beaujour, "The Imagination of Failure: Fiction and Autobiography in the work of Yury Olesha," in Jane Gary Harris, ed., *Autobiographical Statements in Twentieth-Century Russian Literature* (Princeton: Princeton University Press, 1990), pp. 123-132.

A. V. Belinkov, "The Soviet Intelligentsia and the Socialist Revolution: on Yuriy Olesha's 'Envy' Part 1," *The Russian Review*, 30:4 (1971), pp. 356-368.

A. V. Belinkov, "The Soviet Intelligentsia and the Socialist Revolution: on Yuriy Olesha's 'Envy' Part 2," *The Russian Review*, 31:1 (1972), pp. 25-37.

Maria Belodubrovskaya, "Abram Room, *A Strict Young Man*, and the 1936 Campaign against Formalism in Soviet Cinema," *Slavic Review*, 74:2 (2015), pp. 311-333.

T. Berczynski, "Kavalero's Monolog in *Envy*: A Baroque Soliloquy," *Russian Literature Triquarterly*, 1 (1971), pp. 375-385.

Fiona Björling, "Verbal Aspect and Narrative Perspective in Olesha's 'Liompa'," *Russian Literature*, 9:2 (1981), pp. 133-161.

Richard C. Borden, "H. G. Wells' 'Door in the Wall' in Russian Literature," *Slavic and East European Journal*, 36:3 (1992), pp. 323-338.

Eliot Borenstein, *Men without Women: Masculinity and Revolution in Russian Fiction, 1917-1929* (Durham and London: Duke University Press, 2000).

Edward J. Brown, "Nabokov, Chernyshevsky, Olesha and the Gift of Sight," *Stanford Slavic Studies*, 4:2 (1992), pp. 280-294.

Ellen B. Chances, *Conformity's Children: An Approach to the Superfluous Man in Russian Literature*, (Ohio: Slavica Publishers, 1978).

Neil Cornwell, "Olesha's 'Envy'," in Joe Andrew & Christopher Pike eds., *The Structural Analysis of Russian Narrative Fiction. Essays in Poetics 1* (Keele: Keele University, 1976), pp. 115-136.

Neil Cornwell, "The Principle of Distortion in Olesha's *Envy*," *Essays in Poetics*, 5:1 (1980), pp. 15-35.

Lee B. Croft, "Charlie Chaplin and Olesha's *Envy*," *CLA Journal*, 21:204 (1978), pp. 525-537.

- Milton Ehre, "Olesha's *Zavist*: Utopia and Dystopia," *Slavic Review*, 50:3 (1991), pp. 601-611.
- William E. Harkins, "The Theme of Sterility in Olesha's *Envy*," in Edward J. Brown ed., *Major Soviet Writers: Essays in Criticism* (London-Oxford-New York: Oxford University Press, 1973), pp. 280-294.
- Kazimiera Ingdahl, *The Artist and the Creative Act: A Study of Jurij Oleša's Novel Zavist* (Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1984).
- Kazimiera Ingdahl, *A Graveyard of Themes* (Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1994).
- Ronald D. Leblanc, "The Soccer Match in *Envy*," *Slavic and East European Journal*, 32:1 (1988), pp. 55-71.
- Robert Maguire, *Red Virgin Soil: Soviet Literature in the 1920's* (Evanston: Northwestern University Press, 2000).
- Milena Michalski, "Cinematic literature and literary cinema: Olesha, Room and the search for a new art form," in Catriona Kelly and Stephen Lovell ed., *Russian Literature, Modernism and the Visual Arts* (New York: Cambridge University Press, 2000), pp. 220-249.
- Auden J. Mørch, *Time and Conflict in Jurij Oleša's *Zavist** (Oslo: Solum Forlag, 1992).
- Michael M. Naydan. "Intimation of Biblical Myth and the Creative Process in Jurij Oleša's 'Višnevaja kostočka'," *Slavic and East European Journal*, 33:3 (1989), pp. 373-385.
- Nils Åke Nilsson "Through the Wrong End of Binoculars: An Introduction to Jurij Oleša," in Edward J. Brown ed., *Major Soviet Writers: Essays in Criticism* (London-Oxford-New York: Oxford University Press, 1973), pp. 254-279.
- Mitsuyoshi Numano, "Evergreen with Envy – Jurij Olesha and 'Fantastic Literature'," 東京大学教養学部外国語科編『外国語化研究紀要』第34巻第4号、1986年、23–53頁。
- Matt F. Oja, "Yuriy Olesha's '*Zavist*': Fantasy, Reality and Split Personality," *Canadian Slavonic Papers*, 28:1 (1986), pp. 52-63.
- D. G. B. Piper, "Yuriy Olesha's *Zavist*," *The Slavonic and East European Review*, 48: 110 (1970), pp. 27-43.
- Victor Peppard, *The Poetics of Yury Olesha* (Gainesville: University of Florida Press, 1989).
- Victor Peppard, "The Carnival World of *Envy*," in Rimgaila Salys, ed., *Olesha's Envy: A Critical Companion* (Northwestern University Press, 1999), pp. 82-100.
- Robert Russell, "Olesha's *The Cherry Stone*," in Joe Andrew and Christopher Pike eds., *The Structural analysis of Russian Narrative Fiction* (Keele: Keele University, 1976), pp. 82-95.
- Rimgaila Salys, "Understanding *Envy*," in Rimgaila Salys, ed., *Olesha's Envy: A Critical Companion* (Northwestern University Press, 1999), pp. 3-43.
- Rimgaila Salys, "Sausage Rococo: The Art of Tiepolo in Olesha's *Envy*," in Rimgaila Salys, ed., *Olesha's Envy: A Critical Companion* (Northwestern University Press, 1999), pp. 101-122.
- Marc Slonim, *Soviet Russian Literature: Writers and Problems 1917-1977. Second revised edition*

(New York: Oxford University Press, 1977).

Gleb Struve, *Russian Literature under Lenin and Stalin, 1917-1953* (Norman: University of Oklahoma Press, 1971).

Janet G. Tucker, "Jurij Oleša's *Envy*: A Re-examination," *Slavic and East European Journal*, 26:1 (1982), pp. 56-62.

Janet G. Tucker, *Revolution Betrayed: Jurij Oleša's Envy* (USA: Slavica Publishers, Inc., 1996).

Wayne P. Wilson, "The Objective of Jurij Oleša's *Envy*," *Slavic and East European Journal*, 19:1 (1974), pp. 31-40.

日本語文献

オリョーシャ (村田春海訳) 『新しき者と古き者』 (鉄塔書院、1930年)。

ユーリー・オレーシャ (田中泰子訳) 『三人ふとっちょ』 (学習研究社、1970年)。

ユーリー・オレーシャ (工藤正広訳) 『愛』 (晶文社、1971年)。

ユーリイ・オレーシャ (木村浩訳) 『羨望』 (集英社文庫、1977年)。

ユーリイ・オレーシャ (沼野充義訳) 「恋」、『ソヴェート文学』第89号 (1984年)、112-121頁。

ズビーロ (古宮路子訳) 「ズビーロ」、『篝火』第4号、37-39頁。

岩本和久 「人間機械の夢想」、『ロシア文化研究論集 エチュード』第1号 (1994年)、29-40ページ。

岩本和久 「カへの憧れ——オレーシャ『預言者』について」、『SLAVISTIKA』第11号 (1995年)、478-493頁。

岩本和久 「オレーシャ『羨望』にみられる物質性」、『ロシア文化研究論集 エチュード』第2号 (1995年)、100-132頁。

岩本和久 「脆弱な「私」の肖像——オレーシャの作品にみる自己愛と同一化」博士論文、東京大学、1996年。

岩本和久 「「彼ら」の中の「私」：1930年代前半のオレーシャと自己愛」、『ロシア文化研究論集 エチュード』第3号 (1996年)、58-77頁。

岩本和久 「「こども」とユートピア：オレーシャ『さくらんぼの種』について」、『スラヴ研究』第43号 (1996年)、181-204頁。

岩本和久 「〈博士論文要旨〉脆弱な私の肖像——オレーシャの作品に見る自己愛と同一化」、『SLAVISTIKA』第13号 (1997年)、338-348頁。

岩本和久 「オレーシャ『一行とて書かざる日なし』における「私」の創造」、『ロシア語ロシア文学研究』第30号 (1998年)、127-135頁。

岩本和久 「追憶のはじまり——オレーシャ『三人のふとっちょ』の源泉」、『稚内北星学園大

学紀要』第1号(2001年)、39-86頁。

岩本和久「オレーシャの作品における『庭』の主題について」、『ロシア語ロシア文学研究』第34号、2002年、9-14頁。

岩本和久『沈黙と夢——作家オレーシャとソヴィエト文学』(群像社、2003年)。

ウエルズ H. G. (橋本楨矩訳)『透明人間』(岩波書店、2016年)。

古宮路子「ユーリイ・オレーシャの散文における映画的構成」、『ロシア語ロシア文学研究』第41号(2011年)、15-21頁。

古宮路子「オレーシャの創作における『ファクト』とフィクションの問題——短編『恋』を中心に」、『SLAVISTIKA』第26号、31-50頁。

古宮路子「Yu. オレーシャ『羨望』の草稿における主人公と語り手の問題」、『ロシア・東欧研究』第44号(2015年)、56-69頁。

古宮路子「IO. オレーシャ『羨望』の草稿研究：カヴァレーロフとアンドレイ・バービチェフの出会いをめぐる」、『スラヴ研究』第63号(2016年)、111-131頁。

古宮路子「IO. オレーシャ『羨望』における知識人像としての主人公の成立の問題」、『ロシア語ロシア文学研究』第48号(2016年)、49-69頁。

佐藤正則『ボリシェヴィズムとく新しい人間——20世紀ロシアの宇宙進化論』(水声社、2000年)。

ジェラルド・ジュネット(花輪光、和泉涼一訳)『物語のディスクール——方法論の試み』(水声社、2013年)。

田口紀子・吉川一義編『文学作品が生まれるとき——生成のフランス文学』(京都大学学術出版会、2010年)。

ツヴェタン・トドロフ(三好郁朗訳)『幻想文学論序説』(創元ライブラリ、2004年)。

沼野充義「ユーリイ・オレーシャの創作技法——世界を見る技術」修士論文、東京大学、1978年。

沼野充義「ユーリイ・オレーシャ『羨望』の成立」、『ロシア語ロシア文学研究』第12号(1980年)、72-86頁。

沼野充義『夢に見られて——ロシア・ポーランドの幻想文学』(作品社、1990年)。

沼野充義「あなたは花や葉に満ちた枝のように……——ユーリイ・オレーシャの比喩と人生」、『表象のディスクール』第2巻(東京大学出版会、2000年)、73-100頁。

沼野充義『徹夜の塊——ユートピア文学論』(作品社、2003年)。

松澤和宏『生成論の探求』(名古屋大学出版会、2003年)。

ミハイル・バフチン(斎藤俊雄、佐々木寛訳)『作者と主人公』(新時代者、1990年)。

武藤洋二『天職の運命：スターリンの夜を生きた芸術家たち』(みすず書房、2011年)。

村田春海『村田春海詩集』(叢文閣、1937年)。

吉田城『「失われた時を求めて」草稿研究』(平凡社、1993年)。

論文の内容の要旨

論文題目 オレーシャ『羨望』草稿研究——人物像の生成を中心に

氏名 古宮 路子

本論文は、ロシアの作家ユーリー・オレーシャ（1899-1960）が作家として文壇にデビューするきっかけとなった代表的小説『羨望』（1927）の草稿を研究し、主要登場人物の人物像の生成プロセスを明らかにするとともに、執筆過程でストーリーがどのように移り変わっていったのかを探るものである。

『羨望』の草稿研究は、オレーシャの死後、比較的早い時期である、1960年代後半から始まった。当初は、未亡人のオリガ・スオク＝オレーシャが管理する私設アーカイヴが研究の中心となっていたが、その死後、資料の大半はロシア国立文学芸術文書館（РГАЛИ）に遺贈され、中心はこの文書館に移行した。現在、そこには1000葉を超える『羨望』の草稿が保存されている。

従来の『羨望』草稿研究で問題となってきたのは、執筆の時系列の特定が極めて困難ということであった。作品は1922年から1924年までの間に着手され1927年6月に完成したが、オレーシャは草稿にほぼ全く日付を付さなかった。また、全体的な構想を持たないまま、その時々で思いつくエピソードに取り組むという方法がとられたため、草稿は断片的なエピソードの集積となり、ストーリーや登場人物の設定も絶えず変化していった。そうした事情で、草稿は書かれた時系列に保存されることが難しくなった。

従来の研究で執筆の時系列が明らかになっているのは、最初期と後期以降のみである。中間の長い時期については、プロセスがほとんど不明であった。本論文は、この中間の時期も含め、『羨望』の執筆の推移を一貫して明らかにしている点に特色がある。

執筆の時系列を特定するために本論文が用いた方法は、人物像の変遷への着目である。

『羨望』が書かれた1920年代のソ連では、文学作品の受容において、登場人物像が極めて重視され、批評家達の作品をめぐる議論は登場人物評が中心となっていた。そうした風潮の中、オレーシャもまた、『羨望』を書くにあたり、登場人物像造形を重視したため、試行錯誤の中で、性格や特徴は絶えず変化していった。本論文は、そうした人物像の変遷を手掛かりに、草稿執筆の時系列を特定している。

本論文は8章から成る。第1章は語り手と主人公、第2章、第3章はカヴァレーロフ、第4章はアンドレイ・バービチェフ、第5章はイヴァン・バービチェフ、第6章はヴァーリャ、第7章はヴォロージャ・マカーロフ、第8章はアーニチカ・プロコポーヴィチについて、それぞれ、人物像の生成プロセスを追い、生成の背後にある基本的傾向を明らかにしている。

第1章では、語り手像と主人公像の関係について検証する。公刊されたテキストでは、第1部の語りの形式がカヴァレーロフの1人称なのに対し、第2部では3人称に変えられている。この変更の背景には、語り手が、とかく一登場人物として主人公に匹敵するほどの存在感も持つようになりがちで、草稿の時点からのオレーシャの傾向がある。最初期の『羨望』の主人公はイヴァン・バービチェフだったが、1人称の語り手として導入されたカヴァレーロフは存在感を増し、ついにイヴァンに代わって主人公の座に収まってしまった。公刊されたテキスト第2部での、語りの形式の変更は、イヴァンを再び主人公級に活躍させるために行われたものである。

第2章では、カヴァレーロフ像に光を当てる。従来、『羨望』をめぐる多くの批評や研究は、カヴァレーロフを自伝的主人公であると考えてきた。実際、この人物は作者の具現として作られたのだろうか。この問題を考えるために検証するのは、第1章で触れた、オレーシャがこの人物を、イヴァン・バービチェフに代わる新しい主人公にするまでのプロセスである。その過程で行われたのは、自伝的主人公の生成には結びつかない、人物像の「格下げ」だった。オレーシャはカヴァレーロフ像に、自身に由来する文学の才能を賦与する一方で、「反社会性」や性にまつわる「弱さ」といった、様々な否定的特徴を加えていった。こうして作られたカヴァレーロフは、オレーシャ自身とは区別される「二流の詩人」になった。

第3章では、別の側面からカヴァレーロフ像について考察する。ここで取り上げるのは、オレーシャの同時代の批評が注目した、この主人公の個人主義的性格が、『羨望』執筆の実態の中では、どの程度の重要性を帯びていたのかという問題である。本論文は、個人主義的性格をよく表しているとされてきたエピソードの生成を追跡する方法をとった。そこで明らかになったのは、オレーシャがそのエピソードで描こうとしていたのは、むしろ、作家になって名声を得ることを夢に見ながらも叶わない、カヴァレーロフの「二流の詩人」という性格の方であることだった。他方、個人主義という要素は、執筆終盤に構成上の理由で付け加えられたものであった。つまり、オレーシャの創作上の意図と、同時代の批評の反応の間に、食い違いがあったのである。

第4章では、アンドレイ・バービチェフ像の生成プロセスを見ていく。ここで注目するのは、アンドレイが、コミュニストという設定にもかかわらず、1920年代から30年代初頭に

ソ連の文学環境に普及していた典型的コミュニスト像から、多くの点で逸脱している点がある。本論文は、その逸脱の理由を探る。生成プロセスの検証から明らかになるのは、オレーシャがアンドレイ像を作るうえで重視していたのが、彼を「社会」に適応した成功者にすることだったことである。彼がコミュニストであることはそのための方便に過ぎない、二義的な問題だった。

第5章では、イヴァン・バービチェフ像について検証する。最初期の主人公として、主要登場人物の中で最も早い時期から『羨望』に登場していたイヴァンは、作品の方向性の決定に寄与している。『羨望』はウエルズの『透明人間』をソースにした物語であり、イヴァンは、透明人間のように、奇想天外な発明で社会を騒がせる「反社会」の発明家として導入された。執筆の過程で、当初は実現するものだった彼の発明は、空想の産物へと変えられた。そのことによって、作品における「反社会的」要素は、その表現型を変えることとなった。

第6章は、ヴァーリャ像の生成プロセスを見ていく。ヴァーリャの前身であるリョーリャは、当初は、イヴァン・バービチェフやカヴァレーロフの陣営に結びつく、「反社会性」や性にまつわる「弱さ」を持ったヒロインだった。しかし、オレーシャはやがて、彼女を、アンドレイ・バービチェフやヴォロージャ・マカーロフによって、社会に適応した人間へと「啓蒙」される人物として描くようになった。このプロセスを踏まえ、第6章の結論では、登場が断片的なためどのような人物かわかりにくい、公刊されたテキストのヴァーリャ像の実態について考察している。公刊されたテキストのヴァーリャもまた、「反社会」の側から「社会」の側へと移行する途上の人物なのである。

第7章は、ヴォロージャ・マカーロフ像を扱う。ヴォロージャ像は、『羨望』をめぐる研究の中では、特に「人間機械」になることへの憧れという点において、否定的に論じられることが多い。だが、実は、オレーシャは、社会によく適応した「肯定的登場人物」を作るつもりで、彼の人物造形を行った。「肯定的」な特徴づけばかりを総動員し、それらをつなぎあわせたのである。そうした特徴づけの中には、サッカー選手のイメージのように、オレーシャの個人的記憶に基づくものもあるが、コムソモール員のイメージや、「人間機械」に憧れる労働者のイメージのような、当時一般に「肯定的」と捉えられていただけで、オレーシャの美意識には必ずしも沿わないものもある。オレーシャが、ヴォロージャの「肯定性」を表現するために、後者のような「他者」のイメージをも取り込んだことには、この作家の自己の価値観に対する否定的態度が窺える。

第8章は、アーニチカ・プロコポーヴィチ像について論じる。作品研究でも、同時代の批評でも、あまり注目されてこなかったこの人物は、主人公カヴァレーロフ像を理解するうえで重要な鍵となっている。アーニチカは、カヴァレーロフ像を「格下げ」するために導入された。当初は悲惨な住環境の証左としての役割を担っていたが、カヴァレーロフと性的関係を持つエピソードが導入されると、性にまつわる「弱さ」という点で、カヴァレーロフ像の「否定性」の強化に貢献することになった。また、革命後に落ちぶれた人物であるアーニチカには、「反社会性」も備わっている。この登場人物との関わりの中で、カヴァレーロフ像

は「二流の詩人」としての性格を決定的なものとした。

以上のような人物像生成の分析から、結論としていえるのは、オレーシャにとっての『羨望』とは、「社会」と「反社会」の対立を通じて描かれる、新しいソ連社会への適応をめぐる物語だったことである。人物像生成の背後にあったのは、「反社会」の側の人物であるカヴァレーロフやアーニチカ・プロコポーヴィチを「格下げ」し、イヴァン・バービチェフを破滅と結びつける一方、「社会」の側の人物であるアンドレイ・バービチェフ、ヴォロージャ・マカーロフの成功を強調しようとする意図であった。また、ヴァーリャ像には「反社会」から「社会」へ移行しようとする志向が隠れている。プロレタリアートが主人公のソ連において、同伴者作家の知識人という「反社会的」と見なされがちな立場にあったオレーシャは、「社会」へ適応する道を模索していた。オレーシャが『羨望』を、自身とは違う「二流の詩人」カヴァレーロフの物語にした背景には、「反社会」の側から「社会」の側へ移行することこそが、知識人出身の作家としての望ましい在り方だとする、オレーシャの生き方の選択をめぐる問題があるのである。